

Rabīns pusmūžā

Rabīns Barkāns gatavojas dzīvot vēl astoņdesmit gadu

Dienas cilvēks

Viestarts Gailītis

Jums pie manis nevajadzēja būt, un mana amata nebūtu, ja pasaulē viss būtu bijis kārtībā, saka Nātans Barkāns, komentējot *Dienas* ierašanos viņa jubilejas priekšvakarā. Bet pasaulē viss nav kārtībā, un sirmajam rabinam, kas rit šķērso 80 gadu sliekšni, ir gana daudz ko darīt. Jautāts par personīgajiem plāniem, viņš bilst: «Taisos uz nākamajiem 80 gadiem.»

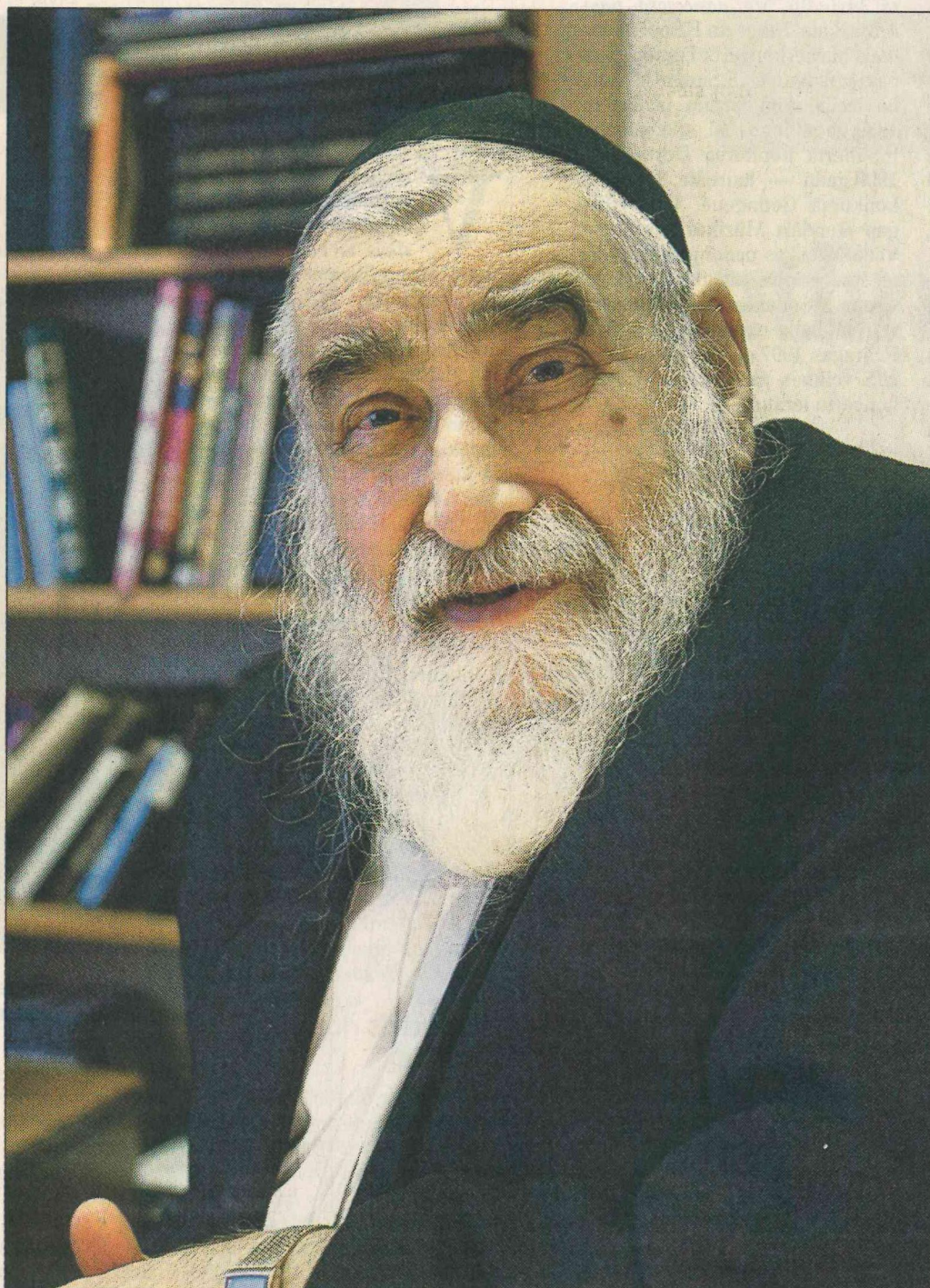
Cilvēkam, kas grasās pārspēt Mozus mūžu, 80 gadi nav vecums. Zem sirmās bārdas ir seja gandrīz bez nevienas grumbas un nekad neiztrūkstošais rabina Barkāna nerātņais smaids. Rabinam ceturtdien jādido uz Izraēlu svinēt ebreju Jauno gadu. Kad bilstu, ka paveicies viņu noķert tieši pirms aizlidošanas, sirmāis virs sausi atbild: «To nu es nezinu, tas jums jāvērtē pašam, vai veicies.» Arī, kad taujāju, vai viņš vēl uzturas Vecrigā (sinagogā), rabīns nespēj atturēties no izvairīgā humora: «Nu, visa Rīga jau veca...»

Pat rabina jubileju pavada neskaidrība — 80 gadu robežu rabīns Barkāns, izrādās, šķērsojis jau agrāk. Tā iznācis, ka Barkāns nācis pasaulē pavasarī, bet viņa dzimšanas diena reģistrēta rudenī. Taču laikmets, kurā rabīns Barkāns dzīvo, gan ir fiksēts. Blakus plauktiem ar neskaitāmajām ebreju reliģisko rakstu grāmatām — Toru, Talmudu, par kuriem viņš saka: «Bez polša galā ar tiem netiksiet!» — karājas slavenā pirmskara rabina un politiķa Mordehaja Dubina portrets. Barkāna āķīgais ebreju humors nevar aizēnot traģēdiju, kas pārtrauca plaukstošās Latvijas ebreju kopienas ēru. Tumšā ķieģeļu ēka Stabu ielā 63, kurā atrodas viņa birojs, kādreiz bija sinagoga. Līdz to nodedzināja nacisti.

Gājis vectēvu pēdās

Nekādas nebūšanas gaņ nav novirzījušas no trajektorijas Barkānu dzimtu. «Kā kļuva par rabīnu? Nu, ja iemet automātā kapeiku, kaut kas no tā izkrit,» kreķšķinot nosmej rabīns un tad kļūst nopietns. «Cilvēkiem kaut kā jāiekārtojas pēc sava spēka un spējām. Astoņdesmit, kā jūs sakāt, ir tāds nopietns cipars, un tajā vecumā ir daudz ko darīt. Lai citas lietas man ne-traucētu (tostarp jāizdod grāmata — *red.*), atrodos šeit. Cik jūs esat vecs? Trīsdesmit trīs? Tad jau jums vēl nav ko darīt.

Bet man ir daudz ko darīt. Pašā vārdā «dzīve» ir ietverts, ka kaut kas ir jādara. Kad Dievs

«Kā kļuva par rabīnu? Nu, ja iemet automātā kapeiku, kaut kas no tā izkrit,» kreķšķinot nosmej rabīns Nātans Barkāns

radīja Ādamu un ielika viņu Paradīzē, viņam bija jāstrādā. Cilvēka uzdevums ir darīt visu, lai uzturētu pasauli.»

Nātans Barkāns ir nācis pasaulē Līvānos. «Dzimtene man ir viena — Latvija. Arī tēvzeme man ir viena — Izraēla,» viņš saka. «Bet vispār esmu ridnieks. Toreiz sievietes brauca dzemdēt pie savas mātes, tā arī mana māte pie savas — uz Līvāniem. Man Latvijas miestīņi ir ļoti tuvi. Katru reizi, kad iedomājos par tiem, sirds pielīst ar mīlestību,» saka rabīns.

Nātana Barkāna tēvs strādāja kokrūpniecībā, bet Barkāns juniors gājis vectēva un vecvectēva pēdās, kas bijuši rabīni. Vectēvs strādājis sinagogās Līvānos un Polockā. Uz Rīgu Barkāna ģimene pārcēlusies tikai pagājušā gadsimta sākumā, kad atcelts aizliegums ebrejiem dzīvot Rīgā un Jūrmalā. Savu dzimtas koku Barkāns ir izsekojis līdz pat XIII gadsimtam Portugālē.

Viņš ir audzis četru bērnu ģimenē. «Mans brālis bija viens no tiem rabīniem, ko brīvā Latvija izaudzināja. Viņu sadedzināja 4.jūlijā 1941.gadā.» Pats Nātans Barkāns ar māti un divām māsām paspēja aizbēgt uz Krieviju, kur izmācījās par rabīnu. Līdz 1970.gadam, kad Barkāns pameta Latviju un devās uz Izraēlu, viņš gan strādāja elektrodarbgaldū rūpnīcā. Tomēr pēc 20 gadu pārtraukuma viņš atgriezās savā dzimtenē un kļuva par Latvijas virsrabīnu.

Svinēs Jauno gadu

Nātans Barkāns ir vieds virs. Intervijā viņš vēlas tērzēt par dzīvi, ne sevi. «Ko rakstīsiet? Rakstiet kaut ko vērtīgu, lai būtu labums! Pēc divām nedēļām ir ebreju Jaunais gads, *Roš ha-šana*. Kā jūs svinat Jauno gadu? Ar *čarku*? Mums ir citādi. Jaunais gads ir tad, kad Dievs radīja pasauli. Gada galva. Kāpēc galva, ne sākums? Tāpēc, ka tur

koncentrēta visa līdzšinējā dzīve, tu redzi visus pagājušos gadus. Un ko var lūgt? Pirmkārt, dzīvību, veselību. Visu to, kas cilvēkam vajadzīgs. Un mieru, saprašanu. Pirms ķēniņš Zālamans kļūst par ķēniņu, Dievs viņam jautā: «Saki, ko tu gribi, es tev došu.» Viņš prasa vienu lietu — saprašanu un sirdsjustību. Dievs viņam to deva.

Mums šodien jālūdz tas, kā mums trūkst. Sevišķi mums trūkst saprašanas. Saprast, kas mēs esam, kāds ir mūsu uzdevums dzīvē. Tad mēs sapratīsim, kas ir otršķirīgs. Tad mēs sapratīsim cits citu, tad nebūs skaudības. Kad nebūs tās, nebūs naida, bet būs mīlestība. Es gribu novēlēt Jaunajā gadā, lai, kā jūra ir pilna ar ūdeni, tā starp mums būtu saprašana.»

Tad rabīns piedāvā *čarku*. Vai pats šnabi nedzer? Rabīns atbild: «Govs nedzēra un nosprāga. No tā laika baidos nedzert.» Viņš ieļēj mums ar fotogrāfu, taču, kad aicinu piebied-

roties, atbild: «Es jau dzeru visu laiku,» un norāda uz tējas krūzi.

Identitātes miglā

Savulaik varenā Latvijas ebreju kopiena (XIX gadsimtam beidzoties, Latvijas teritorijā dzīvoja 142 315 ebreji jeb 7,4% iedzīvotāju), ko Barkāns mēģinājis atdzīvot, ir zaudējusi ne vien lielāko daļu tās locekļu, bet daudzi tās biedri zaudējuši arī savu ticību.

«Es nožēloju, bet ko var darīt?» vaicā rabīns. «Ko var darīt, ja jau austoņdesmitgadīgi veci visu mūžu saņēmuši antireliģisku audzināšanu? Ticība un tautība ir divas lietas. Ebrejs ir ebrejs, ticīgs vai neticīgs. Mēs, protams, nevaram atgriezties pie pirmskara 50 tūkstošiem Rīgā, tagad ir 12—13 tūkstoši, un arī tie visi nav 100% ebreji.»

Iezvanās telefons. Rabīns ar autoritatīvu rokas vēzienu liek izslēgt diktofonu. Zvana kāds cilvēks, kas vēlas uzzināt, kur glabāt savu tuvinieku. Virs vada otrā galā arī nespēj nešauboties pateikt, vai ir ebrejs vai nav.

Mūsdienu nenoteiktajā pasaulē rabīna Barkāna uzskati ir dziļi tradicionāli un nelokāmi. Viņš peļ ne vien jauniešu frizūras («Nu kas viņiem tur uz tās galvas? Laikam tāpēc, ka iekšā tukšums, tādi ērkulī uz tās galvas!» rabīns sodās), bet lamā mūsdienu sabiedrību. «Kad stājos bērnu dārzā — tas bija nesen, pirms 75 gadiem, mūs uzrunāja skolotāja — rabina kundze. Viņa sacīja — bērni, tagad jūs esat atnākuši, lai mācītos rakstīt, rēķināt, arī domāt. Mēs esam aizmirsuši domāt. Visi tie panākumi, tehnoloģiju attīstība nav vērtā, ja tie bērni nav bērni. Kad uz laukiem grib labu šķirnes teliņu, pāris dienas bulī tur mierā, neliek iet darbā, lai ir mierīgs. Šodien, kad cilvēki redz pa televīziju asinis, izlaidību visapkārt — kādi tad bērni var sanākt?»

Mūsdienu attiecību modeļi viņam ir pilnīgi nepieņemami. «Nevar dzīvot kopā neprecējies! Tā ir svēta lieta — divu cilvēku savienība, tāpēc tā ir jāsvēta baznīcā. Tā ir svēta lieta — celt ģimeni, būvēt pasauli. Cilvēkam jābūt ģimenei un tautībai. Kādaī tautai lai jūs nepiederētu, visi ir cilvēki, visiem ir sarkanas asinis. Taču sava tauta jātur augstāk par visu. Kā var nemīlēt savu tautu vairāk?» viņš šūpo galvu.

Neraugoties uz rūgto pieredzi, rabīns Barkāns ir priecīgs par savu dzīvi. «Ir tā lielā pasaule un ir mazā, cilvēka paša pasaule. Paldies Dievam, par to mazo pasauli man nav ko sūdzēties, esmu redzējis daudzas laimīgas un skaistas dienas, Dieva palīdzību, esmu redzējis daudz cilvēku, kas iet pareizu ceļu. Tāpēc gribas dzīvot vēl 80 gadu.» Vai gudrībā arī cer pieņemties? «Jauni taisa muļķības, veci arī,» rabīns atbild. ♦